

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ПРОГРАМА

підсумкової атестації

**«ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ»**

Харків
2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**ПРОГРАМА
підсумкової атестації**

**«ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ»**

галузь знань 081 «Право»
атестація здобувачів вищої освіти
за освітнім рівнем «Магістр»

*Затверджено вченою радою
університету (протокол №_від ____)*

Харків
2023

Програма підсумкової атестації **«Правові основи державної антикорупційної політики»** (галузь знань 081 «Право», атестація здобувачів вищої освіти за освітнім рівнем «Магістр» / уклад. : С.О. Харитонов, Б.М. Головкін, Н.В. Сметаніна. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2023. – 14 с.

Укладачі: С.О. Харитонов
 Б.М. Головкін
 Н.В. Сметаніна

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою університету
(протокол № ____ від _____ 2023 р.)*

1. ВСТУП

Програма підсумкової атестації з **Правових основ державної антикорупційної політики** призначена для надання допомоги студентам у системному поглибленому оволодінні відповідних теоретичних знань у галузі навчальних дисциплін за профілем «Запобігання корупції», що сприятиме здійсненню ними антикорупційної діяльності на належному професійному рівні.

Програма складається із 3-х розділів: вступу, переліку основних тем з дисциплін майнору «Запобігання корупції», списку нормативно-правових актів та літератури.

Програма містить систематизований виклад найбільш важливих тем: антикорупційна політика і антикорупційне законодавство; суб'єкти запобігання корупції та особи, на яких розповсюджується законодавство про запобігання корупції; антикорупційні обмеження та заборони; відповідальність за корупційні правопорушення; корупційні ризики та шляхи їх усунення; участь громадськості у запобіганні корупції; конфлікт інтересів та заходи його врегулювання; фінансовий контроль у сфері запобігання корупції; заходи запобігання корупції в судових і правоохоронних органах; антикорупційна експертиза нормативних актів як напрям запобігання корупції.

При підготовці студенти обов'язково повинні опрацювати необхідні розділи підручників і навчальних посібників, рекомендовану літературу, засвоїти положення відповідних нормативно-правових актів.

У результаті ретельного вивчення зазначеного матеріалу на іспитах студенти повинні:

– **знати** систему антикорупційного законодавства; поняття і ознаки корупції і корупційних

правопорушень; суб'єктів корупційних відносин; основні заходи запобігання корупції; відповідальність за вчинення корупційних правопорушень; заходи запобігання корупції; основні міжнародні нормативні акти в сфері запобігання та протидії корупції;

– **уміти** обирати і застосовувати положення Закону України «Про запобігання корупції»; запобігати і врегульовувати конфлікт інтересів; обирати і застосовувати заходи усунення наслідків корупційних правопорушень; визначати вид відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;

– **володіти** навичками кваліфікації корупційних ризиків; складання висновку антикорупційної експертизи; організації проведення спеціальної перевірки; підготовки антикорупційної програми юридичної особи; подачі та порядку розгляду анонімного повідомлення про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції»; вирішення проблеми сумісництва і суміщення посад, спільної роботи близьких осіб в органах державної влади і місцевого самоврядування; визначення типових порушень правил професійної етики.

II. ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1. Антикорупційна політика і система антикорупційного законодавства

Антикорупційна політика: поняття і основні напрямки реалізації. Система антикорупційного законодавства України. Універсальні міжнародні нормативно-правові акти у сфері запобігання корупції та їх загальна характеристика. Міжнародні договори України у сфері запобігання і протидії корупції. Міжнародне співробітництво у сфері запобігання і протидії корупції. Міжнародний обмін інформацією. Заходи щодо повернення в Україну коштів та іншого майна, одержаних внаслідок корупційних правопорушень, і розпоряджання вилученими коштами та іншим майном, одержаними внаслідок корупційних правопорушень. Заходи щодо запобігання корупції, передбачені Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Поняття, ознаки та форми корупції. Наслідки корупції для громадян, держави і суспільства.

Поняття й ознаки корупційних правопорушень. Поняття й ознаки правопорушень, пов'язаних з корупцією. Загальні питання відповідальності за вчинення корупційних правопорушень. Відновлення прав і законних інтересів та відшкодування збитків, шкоди, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок вчинення корупційного правопорушення.

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки»: загальна характеристика антикорупційної стратегії України. Напрямки формування і реалізації антикорупційної політики. Формування негативного ставлення до

корупції за Антикорупційною стратегією 2021-2025 років. Здійснення заходів фінансового контролю за Антикорупційною стратегією 2021-2025 років. Забезпечення доброчесності політичних партій та виборчих кампаній за Антикорупційною стратегією 2021-2025 років. Справедливий суд, прокуратура та органи правопорядку за Антикорупційною стратегією 2021-2025 років. Оцінка ефективності антикорупційної політики держави та основні шляхи її модернізації.

Суб'єкти запобігання корупції та особи, на яких розповсюджується законодавство про запобігання корупції. Система антикорупційних органів, їх завдання та повноваження. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК): правовий статус і повноваження. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ): правовий статус і повноваження. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА): правовий статус і повноваження. Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП): правовий статус і повноваження. Вищий антикорупційний суд (ВАКС): правовий статус і повноваження.

2. Антикорупційні обмеження та заборони, інші заходи запобігання корупції

Поняття та загальна характеристика обмежень і заборон для осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Заходи обмеження щодо використання службових повноважень чи службового становища особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Обмеження щодо одержання подарунків для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Обмеження щодо сумісництва та суміщення для осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб як вимога антикорупційного законодавства. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів: методологія і порядок її проведення. Підстави та порядок проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Поняття і принципи добросовісної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави і місцевого самоврядування. Правила етичної поведінки при виконанні службових чи представницьких повноважень.

Заходи формування негативного ставлення до корупції.

3. Корупційні ризики та шляхи їх усунення

Поняття та зміст корупційних ризиків. Правове регулювання процедур усунення корупційних ризиків. Ідентифікація і класифікація корупційних ризиків за категоріями та видами. Методологія оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади. Оцінка

корупційних ризиків. Організаційно-підготовчі заходи щодо оцінки корупційних ризиків в органі влади. Пріоритетність корупційних ризиків. Звіт за результатами оцінки корупційних ризиків. Перелік посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків.

Заходи усунення корупційних ризиків.

4. Конфлікт інтересів та заходи його врегулювання

Поняття та види конфлікту інтересів. Порядок дій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, під час надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка.

Корупційні ризики, які виникають при наявності конфлікту інтересів. Дискреційні повноваження у суб'єктів, уповноважених на виконання функцій держави.

Шляхи запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів. Усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті. Обмеження доступу до інформації у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів. Перегляд обсягу службових повноважень у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів. Здійснення повноважень під зовнішнім контролем у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів. Переведення, звільнення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів. Запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень в умовах конфлікту інтересів. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності суддів.

Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності народних депутатів України. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності членів колегіальних органів. Врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності посадових осіб державних і комунальних підприємств, установ і організацій.

5. Запобігання корупції в діяльності юридичних осіб

Антикорупційна програма органів державної влади та місцевого самоврядування, державних та комунальних підприємств: порядок складання та зміст. Прийняття та затвердження антикорупційних програм. Структура антикорупційної програми. Діяльність Уповноваженого із запобігання корупції як елемент системи запобіжних антикорупційних заходів. Юридичні особи, на яких поширюється обов'язок запровадження посади Уповноваженого із запобігання корупції.

6. Фінансовий контроль у сфері запобігання корупції

Поняття та особливості фінансового контролю у сфері запобігання корупції. Зміст та форми фінансового контролю при запобіганні корупції. Суб'єкти здійснення фінансового контролю при запобіганні корупції. Лімська декларація керівних принципів контролю.

Загальні і додаткові заходи здійснення антикорупційного фінансового контролю за діяльністю

осіб, уповноважених на виконання функцій держави та органів місцевого самоврядування. Загальні засади декларування майнового становища державними службовцями. Зміст інформації, що зазначається в декларації. Порядок подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Облік та оприлюднення декларацій. Контроль та перевірка декларацій. Підстави повної перевірки декларацій. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування.

Використання фінансових засобів антикорупційного контролю за діяльністю суддів.

Заходи фінансового моніторингу.

7. Участь громадськості у запобіганні корупції

Зміст та форми участі громадськості при запобіганні корупції.

Правові підстави антикорупційної діяльності громадських організацій та окремих громадян. Механізми участі громадських організацій у запобіганні корупції. Роль громадських організацій у законотворчому процесі. Громадська антикорупційна експертиза нормативних актів. Взаємодія громадських організацій із державними органами і системою кримінальної юстиції.

Правові гарантії захисту прав і законних інтересів викривачів корупції. Забезпечення безпеки осіб, які надають допомогу в запобіганні і протидії корупції. Порядок здійснення перевірки за повідомленням викривача. Повноваження уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у сфері захисту викривачів.

III. СПИСОК НОРМАТИВНИХ АКТІВ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>.
2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
3. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n8>.
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.
6. Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text.
7. Міжамериканська конвенція проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_089#Text.
8. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_788#Text.
9. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

10. Стамбульський план дій з боротьби проти корупції.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-04#Text.
11. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO).
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_144#Text.
12. Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text.
13. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: наказ Національного агентства України з питань державної служби від 05.08.2016 № 158. – Офіційний вісник України. – 2016. – № 74. – Ст. 2493.
14. Запобігання корупції : підручник / [Б.М. Головкін, В.Ф. Оболенцев, М.В. Романов та ін.]; за заг. ред. Б.М. Головкіна, Харків : Право, 2019. 296 с.
15. Запобігання корупції у приватному секторі: монографія /Б. М. Головкін [та ін.] ; за заг. ред. Б. М. Головкіна ; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В.Сташиса. Харків : Право, 2020. 286 с.
16. Система управління заходами боротьби з корупцією: ISO 37001:2016. Вимоги із рекомендаціями для використання. URL: https://pecb.com.ua/wp-content/uploads/2017/02/ISO-37001_2016_ukr.pdf.
17. Правові основи запобігання та боротьби із корупцією : навч. посіб. для підготовки до атестації здобувачів вищої освіти / Б.М. Головкін, К.А. Автухов, М.Ю. Валуйська, С.Ю. Лукашевич та ін. ; за ред. Б.М. Головкіна і С.Ю. Лукашевича. Харків : Право. 2018. 288 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
підсумкової атестації
«ПРАВОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ
АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ»

(галузь знань 081 «Право»
освітній рівень «Магістр»)

для підсумкової атестації здобувачів вищої
освіти

Укладачі:

ХАРИТОНОВ Сергій Олександрович
ГОЛОВКІН Богдан Миколайович
СМЕТАНІНА Наталія Володимирівна

Відповідальний за випуск *С.О. Харитонов*
Редактор
Комп'ютерна верстка

План 2023, поз. .
Підп. до друку . Формат 84x108 1/32 - Папір
офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. . Облік.-вид. арк.
. Вид. № . Тираж прим. Зам. № . Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77

Друкарня
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
61024, Харків, вул. Пушкінська, 77